

Time: 3 Hours

Marks: 100

- N. B.** 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.
3. Draw neat Diagrams wherever necessary.

Q. 1. Answer any two Questions of the following **20**

- A) Discuss the Distinguish between Economic Growth and Development.
- B) Analyse the concept of Green Gross Domestic Product.
- C) Briefly discuss Millennium Development Goals (MDGs).

Q. 2. Answer any two Questions of the following. **20**

- A) Discuss the Big Push Theory in detail.
- B) Elaborate in detail Domer Growth Model.
- C) Discuss the role of innovators and innovation in Schumpeter's theory of economic development.

Q. 3. Answer any two Questions of the following. **20**

- A) Elaborate on the Role of Education, Health & Nutrition in Human Capital.
- B) Discuss Lorenz Curve and Gini coefficient methods as measures of income inequalities.
- C) Describe the role of the microfinance revolution in improving the conditions of people in the informal sector.

Q. 4. Answer any two Questions of the following. **20**

- A) Explain the Concept of infrastructure and its role in Economic Development.
- B) Elaborate in detail on Schumacher's concepts of intermediate and appropriate technology
- C) What is Economic Planning? Discuss the Various Types of Economic Planning.

Q. 5. Write short notes on any Two of the following. **20**

- A) Sen's Capability Approach to development.
- B) Rostow's Stages of Economic Growth.
- C) Causes of urbanization.
- D) Merits & Demerits of Labour intensive technology.

OR

Q. 5. Multiple choice question, Select an appropriate option **20**

- 1. Economic growth is a narrower concept than.....
 - A) Social Development
 - B) Economic Development
 - C) Cultural Development
 - D) Moral development
- 2. The Human Development Index is a summary measure of Achievements in of Human development.
 - A) Two key dimensions
 - B) Five key dimensions
 - C) Four key dimensions
 - D) Three key dimensions
- 3) The Calculation of Green Gross Domestic Product involves
 - A) Capital Accounting
 - B) Natural Capital accounting
 - C) National Capital Accounting.
 - D) Consumption Capital Accounting.

4. generate the capability to do certain things.
 - A) Entitlements
 - B) Inappropriate actions
 - C) Non functioning
 - D) Environmentally destructive actions
5. The global achievements of Millennium Development Goals (MDGs) are a mixed bag.
 - A) a mixed bag.
 - B) a continuous matter.
 - C) a homogeneous matter.
 - D) a real matter.
6. Rostow's Stages of Growth model is one of the major of economic growth.
 - A) Keynesian Models
 - B) Neo-Classical Models
 - C) Classical Models
 - D) Historical Models
7. According to Rosenstein Rodan, social overhead capital is characterized by
 - A) Four Indivisibilities.
 - B) Five Indivisibilities.
 - C) Three Indivisibilities.
 - D) Two Indivisibilities.
8. According to Leibenstein's every economy is subject to.....
 - A) Shocks
 - B) Stimulants
 - C) Demands
 - D) Shocks and stimulants
9. Harrod's Model is considered to be a Model of
 - A) Economic growth and not development.
 - B) Not economic growth but economic development
 - C) Not economic development but social development
 - D) Not social development but economic development
10. Which of the following economists formulated the thesis 'Problems of Capital Formation in Underdeveloped Economies'?
 - A) Prof. W Arthur Lewis
 - B) Ragnar Nurkse's
 - C) Joseph A. Schumpeter
 - D) Prof. Paul N. Rosenstein Rodan
11. Schultz spread the idea of as part of the concept of human capital.
 - A) Investment in technology
 - B) Investment in capital
 - C) Investment in education
 - D) Investment in consumption
12. Poverty is a phenomenon.
 - A) Indispensable
 - B) Multidimensional
 - C) Extended
 - D) Limited

13., the founder of Grameen Bank, laid the foundations of the modern microfinance industry and brought it to prominence.
- A) Mohammad Yunus
 - B) MehboobUIHaq
 - C) Montek Singh Ahluwalia
 - D) Nelson Mandela
14. is the sum of the difference between the poverty line and actual income levels of all people living below that line
- A) Multidimensional Poverty Index
 - B) Human Poverty Index
 - C) Headcount Index
 - D) Total Poverty Gap
15. emphasizes creation of opportunities as well as equal access.
- A) Inclusive growth
 - B) Sustainable development
 - C) Economic development
 - D) Economic growth
- 16..... Plays a crucial role in the development of nations.
- A) Basic discomfort
 - B) Inadequate facilities
 - C) Lack of facilities
 - D) Infrastructure
17. Technology is applied to the production Process.
- A) Knowledge
 - B) Production
 - C) Process
 - D) Ignorance
18. Labour-intensive technologies are generally used in
- A) Service sector
 - B) Capital sector
 - C) Household enterprises
 - D) Heavy industry
19. Who developed the concept of appropriate technology?
- A) Prof. Harrod
 - B) Prof. Schumacher
 - C) Prof. J.R.Hicks
 - D) Prof. Arthur Lewis
20. Economic planning is indispensable for Removing in the country.
- A) Poverty
 - B) Inequalities
 - C) Equalities
 - D) Poverty and Inequalities

मराठी रुपांतर

वेळ : ३ तास

गुण : १००

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३. आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

प्रश्न १ ला . खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) आर्थिक वृद्धी आणि विकास यातील फरकाची चर्चा करा.
- ब) हरित स्थूल देशांतर्गत उत्पादन संकल्पनेचे विश्लेषण करा.
- क) सहस्रकालीन विकासाची ध्येये (MDGs) यावर संक्षिप्त चर्चा करा.

प्रश्न २ रा . खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) जोराचा धक्का सिद्धांताची (Big Push Theory) सविस्तर चर्चा करा.
- ब) डोमर वृद्धी प्रतिमानाचे तपशीलवार वर्णन करा.
- क) शुम्पीटर प्रणित आर्थिक विकास सिद्धांतातील नवप्रवर्तक आणि नवप्रवर्तनाच्या भूमिकेची चर्चा करा.

प्रश्न ३ रा . खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) मानवी भांडवलात शिक्षण, आरोग्य आणि पोषणाची भूमिका विशद करा.
- ब) उत्पन्न विषमता मोजण्याच्या लॉरेंझ वक्र आणि गिनी सहगुणक या पद्धतींची चर्चा करा.
- क) अनौपचारिक क्षेत्रातील लोकांची परिस्थिती सुधारण्यासाठी सूक्ष्म वित्त क्रांतीच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्रश्न ४ था . खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) पायाभूत सुविधांची संकल्पना आणि आर्थिक विकासातील तिची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) शूमाकर यांच्या मध्यममार्गी आणि सुयोग्य तंत्रज्ञान संकल्पनेचे तपशीलवार वर्णन करा.
- क) आर्थिक नियोजन म्हणजे काय? आर्थिक नियोजनाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

प्रश्न ५ वा. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर संक्षिप्त टिपा लिहा.

- अ) सेन यांचा क्षमता विकासाचा दृष्टीकोन.
- ब) रोस्टोच्या आर्थिक वृद्धी अवस्था.
- क) शहरीकरणाची कारणे.
- ड) श्रम प्रधान तंत्रज्ञानाचे गुण आणि दोष.

किंवा

प्रश्न ५ वा. बहुपर्यायी प्रश्न, योग्य पर्याय निवडा.

१. आर्थिक वृद्धी ही..... संकुचित संकल्पना आहे.

- अ) सामाजिक विकासापेक्षा
- ब) आर्थिक विकासापेक्षा
- क) सांस्कृतिक विकासापेक्षा
- ड) नैतिक विकासापेक्षा

२. मानवी विकास निर्देशांक हा मानवी विकासाच्या उपलब्धींचा सारांश आहे.

- अ) दोन प्रमुख आयामांमधील
- ब) पाच प्रमुख आयामांमधील
- क) चार प्रमुख आयामांमधील
- ड) तीन प्रमुख आयामांमधील

३. हरित स्थूल देशांतर्गत उत्पादनाच्या गणनेमध्ये समाविष्ट आहे.

- अ) भांडवली लेखा
- ब) नैसर्गिक भांडवली लेखा
- क) राष्ट्रीय भांडवली लेखा
- ड) उपभोग भांडवल लेखा

४. काही गोष्टी करण्याची क्षमता निर्माण करतात.

- अ) अधिकार प्रदानता
- ब) अयोग्य कृती
- क) अक्रियाशीलता
- ड) पर्यावरण विघातक कृती

५. सहस्रकालीन विकास ध्येयांची (MDGs) जागतिक उपलब्धी

- अ) ही संमिश्र बाब आहे.
- ब) ही अविरत बाब आहे.
- क) ही एकसंध बाब आहे.
- ड) एक वास्तविक बाब आहे.

६. रोस्टोचे वृद्धीच्या अवस्थाप्रतिमान हे आर्थिक वाढीचे प्रमुख आहे.

- अ) केन्सियन प्रतिमान
- ब) नवसनातन प्रतिमान
- क) सनातन प्रतिमान
- ड) ऐतिहासिक प्रतिमान

७. रोझेनस्टीन रोडनच्या मते, सामाजिक वरकड भांडवल वैशिष्ट्यीकृत आहे.

- अ) चार अविभाज्यतेद्वारे
- ब) पाच अविभाज्यतेद्वारे
- क) तीन अविभाज्यतेद्वारे
- ड) दोन अविभाज्यतेद्वारे

८. लायबेनस्टाईनच्या मते, प्रत्येक अर्थव्यवस्था अधीन आहे.

- अ) धक्क्यांच्या
- ब) उत्तेजकांच्या
- क) मागणीच्या
- ड) धक्के आणि उत्तेजकांच्या

९. हॅरॉडचे प्रतिमान हे प्रतिमान मानले जाते.

- अ) विकासाचे नव्हे तर आर्थिक वृद्धीचे
- ब) आर्थिक वृद्धीचे नव्हे तर आर्थिक विकासाचे
- क) आर्थिक विकासाचे नव्हे तर सामाजिक विकासाचे
- ड) सामाजिक विकासाचे नव्हे तर आर्थिक विकासाचे

१०. 'अविकसित अर्थव्यवस्थांमध्ये भांडवल निर्मितीच्या समस्या' या प्रबंधाची मांडणी खालीलपैकी कोणत्या अर्थतज्ञाने केली आहे?

- अ) प्रा. डब्ल्यू आर्थर लेविस
- ब) रॅंगर नक्स

क) जोसेफ ए. शुम्पीटर

ड) प्रा. पॉल एन. रोझेन्स्टाईन रोडान

११. मानवी भांडवल संकल्पनेचा भाग म्हणून प्रा. शुल्झने कल्पनेचा प्रसार केला.

अ) तंत्रज्ञानातील गुंतवणूक

ब) भांडवलातील गुंतवणूक

क) शिक्षणातील गुंतवणूक

ड) उपभोगातील गुंतवणूक

१२. दारिद्र्य ही एक घटना आहे.

अ) अपरिहार्य

ब) बहुआयामी

क) विस्तारित

ड) मर्यादीत

१३. ग्रामीण बँकेचे संस्थापक यांनी आधुनिक सूक्ष्म वित्तपुरवठा उद्योगाची पायाभरणी करून नावारूपास आणले.

अ) मोहम्मद युनूस

ब) मेहबूब उल हक

क) मॉन्टेकसिंग अहलुवालिया

ड) नेल्सन मंडेला

१४.....ही दारिद्र्यरेषा आणि त्या रेषेखाली राहणाऱ्या सर्व लोकांची वास्तविक उत्पन्न पातळी यामधील फरकाची बेरीज आहे.

अ) बहुआयामी दारिद्र्य निर्देशांक

ब) मानवी दारिद्र्य निर्देशांक

क) गणना निर्देशांक

ड) एकूण दारिद्र्य दरी (TPG)

१५. संधींच्या निर्मिती तसेच समान प्रवेशावर भर देते.

अ) सर्वसमावेशक वृद्धी

ब) शाश्वत विकास

क) आर्थिक प्रगती

ड) आर्थिक वृद्धी

१६. राष्ट्रांच्या विकासात महत्त्वाची भूमिका बजावतात.

- अ) पायाभूत असुविधा
- ब) अपर्याप्त सुविधा
- क) सुविधांची कमतरता
- ड) पायाभूत सुविधा

१७. तंत्रज्ञान हे उत्पादन प्रक्रियेवर लागू होणारे आहे.

- अ) ज्ञान
- ब) उत्पादन
- क) प्रक्रिया
- ड) अज्ञान

१८. श्रम-प्रधान तंत्रज्ञानाचा वापर सामान्यतः केला जातो.

- अ) सेवा क्षेत्रामध्ये
- ब) भांडवली क्षेत्रामध्ये
- क) घरगुती उपक्रमांमध्ये
- ड) अवजड उद्योगामध्ये

१९. सुयोग्य तंत्रज्ञानाची संकल्पना कोणी विकसित केली?

- अ) प्रा. हॅरॉड
- ब) प्रा. शुमाकर
- क) प्रा. जे. आर. हिक्स
- ड) प्रा. आर्थर लेविस

२०. देशातील दूर करण्यासाठी आर्थिक नियोजन अपरिहार्य आहे.

- अ) दारिद्र्य
- ब) विषमता
- क) समानता
- ड) दारिद्र्य आणि विषमता
